

Kirje juhlivasta Pragista

17.–VI.98.

Vanha, "kultainen Prag" on juhlapuvussa: talojen parvekkeet ja seinämät ovat verhotut punavalkeilla kankailla, punavalkeita lippuja liehuilee alas ikkunoista ja toreille ja aukeille on pystytetty kokonaisia lipputankometsiä: Ihmisillä on niin kiire; milloin pidetään harjoitusta jotakin juhlakulkuetta varten, milloin kokoonnutaan asemalle ottamaan vastaan vieraita. Sillä näinä päivinä saapuu tänne paljon vieraita. Nuori kansa, varsinkin ylioppilaat kantavat napinlävessään punasta ja valkeaa neilikkaa. Näinä päivinä, jos koskaan, painavat tshekkiläiset kansallisvärit, punanen ja valkea, leimansa pääkaupunkiin, "kultaiseen Pragiin".

Mutta vanhan, kapean kadun varrella keskikaupungilla, on talo, jonka seinää koristaa pronssinen rintakuva: siinä on vakavat, miellyttävät miehenkasvot, piirteet, jotka kertovat syviä ajatuksia ja tunteita. Kuvaa ympäröi vihanta laakeriseppelä ja sen punavalkeissa nauhoissa luetaan nimi Frantisek Palacky (lue Palatskii).

Se on hän, Tshekin kansan suurin mies, jonka kunniaksi Prag juhlii, eikä yksin Prag, vaan koko Palackyn kansa ja sen veljeskansat muissa slaavilaisissa maissa.

Vuonna 1798 – samana vuonna, jolloin Puolalle syntyi Mickiewicz ja Venäjälle Puskin – syntyi Mährissä tshekkiläisten kansallistunteen herättäjä Palacky. Vanhemmat olivat luterilaisia ja asuivat seudussa, jossa ammoisista ajoista asti oli vallinnut vilkas uskonnollinen elämä. Täällä olivat m.m. herrnhutilaiset pitäneet kokouksiaan, synkkien metsien suojassa tutkien vanhoja kirjojaan. Frantisekin isä, teräväjärkinen, lujamielinen mies, tahtoi tehdä pojasta papin. Hän sai ankaran kasvatuksen, tutki jo aikaisimmassa lapsuudessaan raamattua ja joutui sittemmin kreivitär Truchsessin perustamaan erinomaiseen oppilaitokseen. Mutta muutaman vuoden perästä se "korkeammasta käskystä" suljettiin ja silloin nuori Palacky tästä vapaamielisestä koulusta joutui ahdasmieliseen evankeeliseen oppilaitokseen Trencinissä, jonka läpikäytyään hän päätti uhrata elämänsä pakanakansojen kääntämiseksi.

Mutta pojan erinomaiset lahjat olivat jo herättäneet huomiota ja suosijainsa kehoituksesta, jatkoi hän vielä lukujaan, tällä kertaa Pressburgissa, jonka koulu siihen aikaan oli

erinomaisessa maineessa. Ja täällä Pressburgissa hän kehittyi ja hänen elämässään tapahtui käänne, joka teki hänestä suuren miehen – sekä tshekkiläisenä että ihmisenä.

Kerran elokuussa vuonna 1813, kun hänen kotoa piti palata Pressburgiin jatkamaan lukujaan, sattui kamala rajuilma, joka katkaisi hänen matkansa ja pakoitti hänet poikkeamaan erään toverin kotiin. Mutta rajuilmaa seurasi kova tulva, se hävitti tiet ja nuoren Palackyn piti viettää viikon päivät porvari Bakosin talossa.

Tämä Bakos oli niitä harvoja, jotka siihen aikaan lueskelivat vanhoja tshekkiläisiä kirjoituksia 16 ja 17 vuosisadoilta. Mutta koska kieli hänelle, joka oli unkarilainen slovakki, usein teki haittaa, kysyi hän joskus neuvoa Palackyltä, arvelen että hän mähriläisenä, sen paremmin tuntisi. "Mutta pian", sanoo Palacky, "huomasimme, että minä siitä ymmärsin vielä vähemmän kuin hän. Häpeilläni tein silloin lujan päätöksen oppia tshekkiä, jottei minulle enää toista kertaa tapahtuisi sellaista. Sitäpaitsi kehui isäntäni minulle suuresti Comeniuksen ja Jungmannin teoksia ja noina päivinä hänen luonaan ryhdyin myöskin niitä lukemaan. Jota enemmän luin, sitä enemmän minua kielen sointu ja kauneus ihastutti. Heti tultuani Pressburgiin, rupesin ahkerasti lukemaan äidinkieltäni ja kun sitte tshekiksi luin Jungmannin 'Hlasatelin', valtasi minut mitä ehein isänmaallinen innostus."

Yllämainitussa kirjoituksessaan moittii Jungmann Böhmin kansaa milloin ivallisin, milloin ylenkatseellisin tai säälivin sanoin sen kansallistunteen puuttuvaisuudesta.

Kymmenen vuotta vietti Palacky Pressburgissa, taistellen kovaa taistelua leipähuolia vastaan ja samalla väsymättömästi syventäen tietojaan. Äidinkielen oppiminen on hänen päähuolenaan, hän kääntää useita Ciceron ja Kleistin teoksia tshekiksi, käyttää kaikki varansa kirjojen ostamiseen, jopa kokeilee innostuksissaan runoja, jotka uhkuvat isänmaanrakkautta. V. 1817 ilmestyi painettuna Palackyn ensimmäinen teos, tshekkiläinen käännös Ossianista ja parina seuraavina vuosina hänen runokokeensa.

Mutta varsinaista ohjelmaa ei hänen tähänastisella työllään vielä ollut. Sattuma oli usein ollut siinä määrääjänä. Vasta tutustuttuaan historian tutkijaan, Safarikiin ja runoilija Kollariin sekä solmittuaan ystävyysliiton näiden lahjakkaiden nuorukaisten kanssa, sai hänen työnsä varman

suunnan. Yhteisillä kävelyretkillä ja huvimatkoilla Pressburgin kauniissa ympäristössä vaihdettiin mielipiteitä, tehtiin lupauksia ja vannottiin valoja, että "jo on aika vanhan, vieraan vallan murtua – ja sen raunioille nousta uusi, kotoinen voittamaton linna, jonka slaavilaiset vallat rakentavat". – – – "Vasta sitte on slaavilaisten rinnoista virtaava elävä, kirkas vesi, vasta sitte tulee kallioiden avatuista suonista vuotamaan elämän ja maineen puhdas lähde..."

Vähitellen jättivät ystävät sentään Pressburgin ja Palacky jäi yksin. Ja tämä yksinäisyys oli hänelle epäilemättä hyödyllinen, sillä se vakaannutti hänen mielipiteensä: hän päätti tieteen viljelemättömällä vainiolla koettaa hyödyttää kansaansa.

V. 1817 tuli Palacky kotiopettajaksi erääseen pressburgilaiseen aatelisperheeseen, jossa joutui tekemisiin useitten lahjakkaitten sekä naisten että herrojen kanssa, ja täällä tutustui hän jouluk. 1 päivänä 1817 rouva Nina Zerdahelyyn, joka sittemmin niin suuresti tuli vaikuttamaan hänen elämäänsä.

Kaikesta päättäen mahtoi tämä nainen olla tavattoman suloinen ja lahjakas. Tosin oli hän naimisissa ja ainakin kaksi kertaa niin vanha kuin Palacky, mutta Palacky rakastui häneen ja hän Palackyhin. Heidän välilleen syntyi ihanteellinen ja kokonaan henkinen suhde, Nina rouvasta tuli Palackylle "toinen äiti" – niinkuin hän itse sanoo –, joka opetti hänet elämään ja jalostutti ja vahvisti miesluonteen hänessä. "Tämän ihanan sielun vaikutus minuun oli tavattoman suuri, hän minua kehitti ehkä enemmän kuin kaikki kirjat. Hän minulle avasi tuntehikkaan sydämmen kaikki aarteet, kun meidän sielumme, samojen tunteitten valtaamina, hehkuivat rakkautta Jumalaan ja ihmisiin. Ja kun uskoimme toisillemme ilomme ja surumme, silloin astuin pitkiä askeleita eteenpäin ihmistuntemisessa... En voi sanoa lausua, miten paljon nautintoa tämä enkeli minulle tuotti. Mutta sieluni syvyydessä olen lakastumattomina säilyttävä muistot hänestä niin kauvan kuin elän."

Palackyn päiväkirjasta käy selville, että Nina rouva, hänen pyynnöstään, huomauttaa hänelle hänen puutteitaan ja virheitään. Hän ottaa häneltä lupauksen, ettei hän koskaan ajatuksissaan eikä teoissaan ryhtyisi mihinkään epärehelliseen tai epäsiiveelliseen. Nina rouva seuraa rakastavan kiihkolla Palackyn isänmaallisia harrastuksia, hän oppii ulkoa hänen runonsa "Ihanteiden valtakunta" ja ilahuttaa Palackya puhuttelemalla häntä slovakin kielellä. Häneltä

Palacky myöskin saa Herderin "Briefe zur Beförderung der Humanität", jotka sittemmin niin suuresti vaikuttivat hänen kehittymiseensä. Nina rouvalle kertoo Palacky luvuistaan, tulevaisuudestaan, hänen kanssaan juttelee hän kirjallisuudesta, estetiikasta ja politiikasta. Seuraavalla runolla oli Nina rouva kerran yllyttänyt Palackya sitkeään taisteluun kohtaloa vastaan.

"Feige Sterblinge nur und aberwizige Schwärmer
Schreien von den Dächern ihr Weh,
Mitleid erbettelnd vom Volk.
Klage geziemt nicht dem Starken
Im Kampf mit dem eisernen Schicksal
Siegt nur die rüstige That:
Worte sind Beute des Sturms
Schlägt ihm ein ähnliches Herz,
So geb er sich ganz und auf ewig.
Bleibst ihm dies Kleinod versagt,
Werd er sich selber die Welt."

(Pelkurisielut ja turhamaiset haaveilijat vaan julistavat katoilta tuskiaan, kerjäten kansalta sääliä. Väkevälle ei sovi valitus. Taistelussa kovaa kohtaloa vastaan voittaa vain reipas toiminta: sanat hajoovat tuhkana tuuleen. Jos väkevä tapaa sukulaissielun, niin antautukoon sille kokonaan ja ainiaaksi, jollein hän sitä aarretta saa, niin olkoon hän itse itselleen maailmana.)

Tammikuussa 1823 jätti Palacky Unkarin, lausuen Nina rouvalle jäähyväiset.

Erittäin valtavan vaikutuksen teki häneen vähän myöhemmin ranskalaisen Jullienin kirjoittama elämäkerta puolalaisesta sankarista Kosciuszkosta. Sen luettuaan julkaisee hän siitä äidinkielellään otteita ja varustaa ne selityksillä. Lainaamme tähän muutamia hänen omia sanojaan:

"Väistykööt tästä hetkestä alkaen luotani kaikki arvottomat, raukkamaiset ajatukset: henkeni ja elämäni tahdon uhrata isänmaalleni, isänmaalleni ja kansalleni kuulukoon jokainen hengenvetoni." Ja innostuneet lupauksensa päättää hän sanoilla: "Sinä ylevä henki! Kun paheitten ja huolten pilvet mua joka taholta saartavat, niin ajattelen sinua, joka nurisematta kannoit huolesi hautaan saakka, aina täyttäen velvollisuutesi ja aina tyytyväisenä, katse tähdätyinä korkeuksiin, ottaen vastaan elämäsi tapaukset lahjoina kohtalon kädestä. Kun kiusaukset minua alkavat tavoitella, tahdon paeta sinun luoksesi, jotta sinun ylevä muistosi virkistäisi sieluani. Ja kun rakkaan isänmaani kohtalo minua huolestuttaa, isänmaani, joka on sinun isänmaasi sisko, niin tahdon ajatella sinun surujasi, löytää niistä lohdutusta ja koettaa seurata sinun jälkiäsi; lapsellisen sydämmellisesti on henkeni oppinut sinua rakastamaan ja sinun luotasi etsimään lohdutusta, apua ja neuvoja. Sillä tätä kaikkea olen sinulta saanut. Ja varmaan tiedän, että jos sinä eläisit luonani ja näkisit rakkauteni ja innostukseni niin aina minua rakastaisit, niinkuin enkelit rakastavat turvattejaan..."

Vuodesta 1817 oli Palacky innolla tutkinut filosofiaa. Luonnollisesti joutuivat hänen siihenastiset uskonnolliset käsityksensä monasti ristiriitaan uusien vaikutusten kanssa, mutta voittajana astui hän taistelusta: hänen uskonsa hyvän voittoon ei ollut sortunut vaan päinvastoin kirkastunut niinkuin kulta tulesa.

Hän antautui nyt innolla tutkimaan estetiikkaa ja julkaisi 1823 teoksen, joka oli ensimmäinen laatuaan "Estetiikan ja sen kirjallisuuden historia pääpiirteissään". Ja tämän jälkeen ilmesti joukko sekä isompia että pienempiä teoksia.

Ajan tunnus sanat ihmisyys ja vapaus olivat kokonaan vallanneet Palackynkin mielen. Herder tuli hänen henkiseksi opettajakseen. Tuontuostakin toistelee hän hänen sanojaan ja muun muassa hänen lempilauseitaan: "mitä te tahdotte, että ihmiset teile tekisivät, se tehkäätekkin heille", joka tulee hänenkin lempilauseekseen.

Niinkuin muistamme, oli Palacky, elääkseen, työskennellyt useita vuosia kotiopettajana Unkarissa. Kerran oli hän oppilaittensa kanssa käynyt Wienissä ja siellä tutustunut useihin tieteen ja taiteen edustajiin, ennen kaikkia siihen aikaiseen etevään slaavilaisuuden tutkijaan Dobrovskyyin.

Vielä Pressburgissa ollessaan oli Palacky kirjoittanut päiväkirjaansa: "Minä rupesin vakavasti ja korkeammalta näkökannalta ajattelemaan kansaani ja yleensä koko ihmiskuntaa."

"Enimmäkseen käytän aikani isänmaani historian tutkimiseen... Luin ahkerasti sanomalehtiä, koettaen tarkata kansojen elämän kulkua, sekä kirjoja, jotka käsittelevät isänmaan historiaa ja politiikkaa." Hiukan myöhemmin kirjoittaa hän eräälle ystävälle: "En saata elää, jollen saa käydä käsiksi isänmaanhistoriaan; hussilaisuudesta tulen ainakin aivan varmaan kirjoittamaan, jos elän. En voi kärsiä, että ihmiset sekä kotimaassa että ulkomailla niin vähän tietävät kansani suurista vaiheista."

Halu työskennellä historian alalla kasvoi hänessä yhä enemmän ja enemmän. Vihdoin hän 1823 lähti Pragiin kootakseen lähteitä hussilaisuuden historiaan.

Huhtikuun 11 p:nä aamupäivällä hänen silmänsä ensi kerran näkivät isänmaansa kuuluisan pääkaupungin, jota hän hengissä niin monasti oli katsellut. Pragia ei hän koskaan enään jättänyt eikä myöskään enään palannut esteettisiin opinnoihin. Dobrovsky vei Palackyn kreivi F. Sternbergin perheeseen. Sternberg oli isänmaallinen ja sivistynyt aatelismies ja hän pyysi Palackya jäämään Pragiin ainiaaksi, tarjoten hänelle ensinnä tehtäväksi kirjoittaa Sternberg-suvun historian ja nimittäen hänet arkistonsa hoitajaksi. Tästä lähtien tuli Palackysta keskipiste, jonka ympärillä liikkui sen ajan henkinen elämä. Itse teki hän työtä arkistoissa, kehoittaen ja johtaen toisiakin historiantutkimiseen. 1827 perusti P. "Isänmaallisen museon aikakauskirjan", jota hän antoi ulos sekä tshekin- että saksankielellä. Jouduttuaan samana vuonna rikkaisiin naimisiin saattoi P. kokonaan antautua historiantutkimukseen.

V. 1830 perusti Palacky isänmaallisen seuran nimeltä Matice česká, jonka tarkoituksena oli julkaista tieteellistä kirjallisuutta tshekin kielellä. Tällä seuralla on tshekkiläisille ollut jotenkin sama merkitys kuin meillä Suomalaisen-Kirjallisuuden seuralla. Seuran piti kyllä toimia sangen vaikeissa oloissa, koska tänä taantumisen aikakautena tshekkiläistä kirjallisuutta pidettiin erittäin vaarallisena. Onneksi oli Palackylla sentään useita tuttavuuksia vaikuttavissa piireissä, jotta Matice saattoi julkaista ainakin suurimman osan toimittamistaan teoksista.

Tultuansa böhmiläisen tiedeseuran jäseneksi puhalsi hän uutta elämää tähän tieteelliseen laitokseen. Väsymättömällä innolla jatkoi hän valmistelevia töitään suureen Böhmin historiaansa. Osa näistä tutkimuksista ilmestyi ensinnä mainitun tiedeseuran julkaisuissa ja Palackyn omassa aikakauskirjassa. V. 1836 ilmestyi vihdoinkin ensimmäinen osa Palackyn kuuluisaa historiaa saksankielellä, nimellä "Geschichte von Böhmen". Ajan vuodesta 1830-1848 omisti P. etupäässä historiantutkimukselle. Kootakseen kaikki tarvittavat ainekset niin monipuolisesti ja täydellisesti kuin suinkin, kävi hän Italian, Unkarin ja Saksan arkistoissa ja tuloksina tästä oli pitkä sarja julkaisuja sekä tshekin- että saksankielellä.

Heinäkuun vallankumous Ranskassa v. 1830 vaikutti myöskin Böhmiin. Böhmin maapäivät tahtoivat saada takaisin entiset oikeutensa, mutta näistä oikeuksista oli useilla sen aikaisilla sangen vaillinaiset käsitykset. Sentähden pyysivät muutamat Böhmin korkeimman aateliston jäsenet Palackya pitämään heille luentoja Böhmin valtiohistoriassa. Luennot pidettiin ruhtinas Karl Schwarzenbergin palatsissa kolmen kuukauden kuluessa talvella 1848. Palkinnoksi tästä toimittivat ylhäiset kuulijat Böhmin maapäiviltä Palackylle runsaan rahapalkinnon.

Mutta vasta v. 1848 vallankumous vaikutti läheltä Itävallan ja siis myöskin Böhmin oloihin. Vapauden harrastukseen yhtyi täällä, niinkuin muuallakin Euroopassa, kansallinen innostus. Tieto vallankumouksesta Parisissa, saapui Pragiin 29 p:nä helmikuuta. "Repeal"-nimisen yhdistyksen jäsenet kutsuivat kokoon kansankokouksen Pragissa 11 p:nä maaliskuuta. Tämä valitsi komitean, jonka ensimmäisenä tehtävänä oli kirjoittaa anomus "tarpeellisista ja ajanmukaisista parannuksista", joka lähetettiin keisarille Wieniin. Mutta ennenkuin lähetyskunta oli lähtenyt, lupasi keisari 15 p:nä maaliskuuta Itävallalle perustuslain. Tästä alkaa Palackyn valtiollinen toimi. Hän kutsuu kokoon Pragin tshekkiläiset ja saksalaiset kirjailijat maaliskuun 15-21 p:ksi, jolloin hänen ehdotuksestaan julistettiin seuraava vaatimus: "sanalla ja työllä on puolustettava tshekkiläisten ja saksalaisten tasaarvoisuutta Böhmissä ja vaadittava, että Böhmin kuningaskunta on sidottu Itävaltaan ainoastaan perustuslaillisen monarkian siteillä". Kun kansa ei ymmärtänyt perustuslaillisuuden merkitystä, kirjoitti Palacky maalisk. 19 p:nä erääseen Pragin tshekkiläiseen lehteen kansantajuisen esityksen perustuslaillisuudesta. Tarpeelliseksi tuli myöskin perustaa lehti, joka puolustaisi yhteiskunnan vapauden vaatimuksia ja tämän toiveensa sai P. toteuttamaan ystävänsä Havlicekin, joka rupesi ulos antamaan tshekkiläisyyden historiassa niin tärkeää lehteä

"Národní Noviny" (kansallislehti). 8 p:nä huhtik. saapui keisarin kauvan odotettu kabinettikirje, joka takasi molemmille kielille täyden tasaaarvoisuuden Böhmissä ja salli maapäivien kokoontumisen. Jo sitä ennen oli Böhmin maaherra nimittänyt erityisen komitean toimeenpanemaan tarpeellisia parannuksia, ja tämän jäsenenä oli myöskin Palacky.

Frankfurtin parlamentti lähetti Palackylle pyynnön että hänkin ottaisi osaa sen toimiin, ja siis myöskin Saksan valtakunnan perustamiseen, johon aiottiin yhdistää myöskin Böhmi ja muut Itävallan maat. Tähän kutsumukseen kirjoitti P. kiihkeän vastauksen, että hän ei voi ottaa Frankfurtin kokoukseen osaa, koska hän ei ole saksalainen. "Minä olen tshekkiläinen, slaavilaista heimoa ja niine vähine, mitä minulla on ja mitä voin, olen kokonaan ja kaikiksi ajoiksi antautunut oman kansani palvelukseen. Tämä kansa on kyllä pieni, mutta se on elinaikansa omin avuin ollut olemassa. Sen hallitsijat ovat ammoisista ajoista asti olleet liitossa saksalaisten ruhtinasten kanssa, mutta itse se ei ole koskaan pitänyt itseään Saksan kansaan kuuluvana, vaikka muut ovat kyllä sitä luulleet." Toisena syynä on että Frankfurtin parlamentti tahtoo Itävallan hävittämistä, jota vastoin Palacky, pitäen silmällä Itävallan pikkukansoja ja koko Eurooppaa, väittää "jos Itävallan valtiota ei jo ennestään olisi, niin pitäisi meidän, Euroopan ja humaniteetin eduksi, se mitä pikemmin luoda".

Huhtikuussa syntyi Wienissä uusia meteleitä, jolloin kreivi Thun asetti vastuunalaisen valtakunnanneuvoston, jonka jäseneksi hän nimitti myöskin Palackyn. Mutta sen sijaan ei tullut mitään böhmiläisistä maapäivistä, koska hallitus oli pelästynyt helluntain meteleistä Pragissa, vaikka jo kutsumus maapäiville oli lähetetty. Wienissä johti Palacky slaavilaista oikeistoa ja tuli hän myöskin jäseneksi perustuslailliseen komiteaan, jossa hän teki ehdotuksen itävaltalaiseksi liittovaltiojärjestelmäksi. Tällä ehdotuksella näytti ensin olevan onnea, mutta koska taantumuksen aika taas oli tulossa, meni se pian myttyyn. Ja tästä alkaen joutui Palacky valtiollisessa asemassaan jotenkin ahtaalle. Häntä syytettiin siitä, että oli muka perustanut slaavilaisen salaliiton ja kun hän, yhdessä Havlicekin kanssa oli ankarasti arvostellut hallituksen horjuvaisuutta, lakkautettiin tshekkiläisyyden äänenkannattaja "Národní Noviny" ja Palackya uhattiin linnalla. Mutta kun hallitus veti ohjansa vieläkin kireämmälle, väistyi P. valtiolliselta näyttämöltä ja jätti Havlicekin yksin taistelemaan!

Sen sijaan antautui hän uudestaan historiantutkimiseen, jonka tuloksena oli muun muassa uusi osa Böhmin historiaa. Mutta vuonna 1861 esiintyi hän uudestaan valtiollisella näyttämöllä ja tällä kertaa Böhmin maapäivillä. Vieläpä hän samana vuonna nimitettiin elinkautiseksi jäseneksi ylähuoneeseen. Täällä ei hän kuitenkaan saanut pitkää aikaa vaikuttaa, sillä puheessaan elokuun 27 päivänä 1867 lausui hän niin rohkeita sanoja silloisista valtiollisista asioista, että ylähuoneen puheenjohtaja keskeytti hänet, jolloin Palacky sanoi: "minun täytyy siis vaieta", ja lähti muutaman ajan perästä pois Wienistä, eikä koskaan enää palannut sinne. Oltuaan vielä pari kertaa Böhmin maapäivillä, antautui hän kokonaan kirjalliseen työhönsä.

V. 1876 oli hän saanut isänmaansa historian valmiiksi vuoteen 1526. Silloin pitivät hänen kansalaisensa hänen kunniakseen suuren juhlan, jossa hän piti viimeisen puheensa, muistuttaen kansalaisiansa että olisivat kaikki tshekkiläisiä, ei ainoastaan sanoissa, vaan myöskin töissä sekä että etenkin toimisivat tshekkiläisen sivistyksen hyväksi. Juhlalta palatessaan kylmettyi hän ja kuoli 26 p:nä toukokuuta 1876.

(Päivälehti 22.6.1898)

Bohemia 4/1998

Tämän suuren miehensä kunniaksi on "kultainen" Prag viime viikkona juhlinut. Osotteena juhlien runsaudesta ja monipuolisuudesta olkoon seuraava juhlaohjelma, jota kauniille valkealle paperille punasilla ja sinisillä kirjaimilla painettuna jaettiin yleisölle:

Juhlallisuuksien järjestys 18, 19, 20 p:nä kesäkuuta Frantisek Palackyn 100 syntymäpäivän kunniaksi.

Vietetään Kuninkaallisen pääkaupungin Pragin kaupungin neuvoston alaisena.

Perjantaina 17 p. kesäk.

Klo 7 i.p. Vieraiden vastaanotto asemalla. Vieraat lausutaan tervetulleiksi Sofiansaarella.

Soittoa, laulua, ilotulitus.

Klo 8 tervehtii vieraita kaupungin pormestari tri Podlipny.

Lauantaina 18 p. kesäk.

Klo 11 a.p. Kunnioitetaan Palackyn tieteellistä tointa ja paljastetaan hänen pronssinen muistopatsaansa tshekkiläisen museon pantheonissa.

(Toimeenpanijat: Böhmiläinen tiedeseura, tshekkiläinen tiede-, kirjallisuus- ja taideakatemia, tshekkiläinen yliopisto ja tshekkiläisen museon yhdistys)

Ohjelma:

1. Kantaatti "Tänään, äiti Slavia". Jaroslav Vrchlickyn sanoihin sävelt. Bendl. Esittää laulukunta "Hlahol".
2. Tervetulistajaispuhe, pitää komitean puheenjohtaja kreivi Harrach.
3. Esitelmä Palackyn tieteellisestä toimesta, pitää professori Tomek.
4. Pronssi patsas paljastetaan.
5. Juhlahymni, sävelt. Smetana, esittää laulukunta "Hlahol".

Klo 2 i.p. Juhlapäivälliset vieraille Sofiansaarella.

Klo 7 i.p. Juhlanäytäntö kansallisteatterissa:

Proloogi.

Kuvaelma.

Libuse, sävelt. B. Smetana.

Klo 9. Valaistetaan Moldaun rannat Palacky-kadulta.

Klo 10. Illanvietto porvariklubissa.

Sunnuntaina 19 p. kesäk.

Klo 9 a.p. Juhlakulkueen järjestäytyminen.

Klo 1/2 11. Lasketaan peruskivi Palacky-muistopatsaaseen.

Juhlakantaatti.

Pormestarin juhlapuhe.

Valtiopäivämies Heroldin puhe.

Peruskiven muuraus.

Laulua.

Klo 1 i.p. Itävallan slaavilaisten sanomalehtimiesten kokous vanhalla raatihuoneella.

Klo 2. Kansanjuhla Letnassa.

Klo 9. Ilotulitus Letnassa; regatta Moldaulla.

Maanantai 20 p.

Klo 10 a.p. Juhlasuurukset vanhalla raatihuoneella.

Klo 1 i.p. Katsellaan tshekkiläisen arkkitehtuurin ja insinööritaidon näyttelyä.

Tiistaina 21 p.

Aamupäivällä: Katsellaan kaupunkia.

Iltapäivällä: Huviretki.

Klo 8 i.p. Tanssiaiset, jotka toimeenpanevat tshekkiläiset naiset.

Mutta muutamia päiviä ennen tätä ohjelmaa olivat juhlallisuudet jo alkaneet esitelmillä ja isänmaallisilla lauluilla vanhassa Carolinumissa. Ja sitte alettiin koristaa kaupunkia.

Klo 7 aikaan illalla 17 p:nä nähtiin suurten ylioppilasjoukkojen rientävän asemalle. Useat esiintyivät tummissa tai kirjavissa kansallispuvuissa ja jokaisella oli punanen ja valkea kukka napinlävessä. Mutta asemalla saatiin kuulla, että juna oli myöhästynyt ja että odotetut vieraat, slaavilaisten kansojen edustajat sekä pohjoisesta että etelästä, tulisivat vasta klo 1/2 10. Siis kiireesti kotiin ja määrättyyn aikaan taas asemalle. Odotusta, jännitystä, järjestyksenpitoa - sillä asemahuoneen sali on täpötäynnä innostunutta nuorta väkeä - ja kun kaikki on valmista, laulukunnat ja ylioppilaskuntien edustajat paikoillaan, tulee juna - mutta odotettuja vieraita ei kuulu - sillä he ovat ajaneet toiselle asemalle.

Hiukan noloina ja harmistuneina palataan kotiin läpi katujen, joilla poliiseja, sekä jalan että ratsain, on taajoissa joukoissa valvomassa järjestystä, sillä muisto viime syksyn meteleistä on vielä säilynyt vereksenä. Mutta vieraat ovat onnellisesti saapuneet heille valmistettuihin illallisiin ja lauluilla ja puheilla on heidät toivotettu tervetulleiksi.

Pääjuhlallisuuksia oli pronssipatsaan paljastus, joka lauantaina 18 p:nä pantiin toimeen tshekkiläisen kansallismuseon suuressa salissa. Koko tuo itsessään kaunis museorakennus oli komeasti koristettu punasilla peitteillä ja elävillä kasveilla, palvelijat kantoivat vanhanaikaisia kirjavia pukuja ja suuri osa sekä Pragin virkamieskunnasta että ulkomaalaisista edustajista,

kuten esim. Galizian puolalaiset, esiintyivät historiallisissa, loistavissa puvuissaan. Suurimmalla innostuksella otettiin esitelmät, edustajien puheet ja adressit vastaan ja kun vihdoinkin Palackyn kuva luonnollisessa koossa paljastui kasvien keskeltä, täytti valtaava, miltei loppumaton "slava"-huuto museorakennuksen avarat suojat. Ainoastaan hetkeksi häiriytyi veljellinen sopusointu. Kun Varsovan yliopiston edustaja luki venäjänkielistä adressia, syntyi Galizian puolalaisten riveissä äänekäs mutina. Toinen toisensa perästä nousivat nuo ylpeät, jalomuotoiset miehet ja jättivät huoneen, palatakseen vasta kun adressi oli lopussa.

Mutta pitkin päivää liikkui ihmisiä taajoissa joukoissa kaduilla, tuontuostakin kerääntyen huutamaan "slavaa" vieraille, jotka vaunuissa ajelivat päivällisille tai päivällisiltä pois.

Illalla oli juhlanäytäntö kansallisteatterissa. Se on suuri, komea rakennus Moldaun rannalla ja sisäänastuessa kohtaavat katsojan silmää ensinnä sanat národ sobie (kansa itsellensä), jotka kultakirjaimilla ovat esiripun yläpuolella. Näyteltiin Smetanan ooppera "Libuse", joka käsittelee aiheita tshekkien historiasta. Jos olivat aiheet Zizkan, Hussin, Kaarlo IV:n y.m. ajoilta komeat, niin kyllä oli esityskin. Äänet, puvut, näyttämöllepano, sanalla sanoen kaikki oli loistavaa. Ja kun yleisö vihdoinkin neljä tuntia kestäneen näytännön jälkeen, innostuneella juhlatuulella tuli kadulle, tervehti sitä siellä "slava"-huudoilla ihmisjoukko, joka liikkui Moldaun rannoilla, katsellen ilotulitusta. Kaikki ravintolat ja kahvilat olivat täynnä, niissä vallitsi mitä hilpein mieliala. Yleisö yhtyi laulamaan soiton mukaan, ennen tuntemattomat tulivat hetkessä kuin vanhoiksi tutuiksi. Sinä yönä ei Prahan kaupungissa paljon lie nukuttu.

Ja aikaiseen sunnuntaiaamuna oli kaupunki taas liikkeellä, sillä kello 8 oli juhlakulkueen määrä järjestyä.

Jo kello 6 alkoivat yhdistykset lippuineen, soittokuntineen marssia määräpaikalle. Ja kerrassaan suuremmoisen näön tarjosi Václavské náměstí kun juhlakulkue sitte oli valmisna.

Sopivampaa paikkaa juhlakulkueelle kuin tämä Václavin tori, saattaa tuskin ajatella. Se alkaa museosta, joka seisoo mäellä puistojen ja katuhaarojen keskellä, ja kulkee leveänä, loivaa alamaata, korkeitten talorivien välitse. Tätä lippujen ja köynnösten koristamaa tietä halki äärettömien ihmisjoukkojen oli juhlakulkueen määrä astua.

Kuinka kuvata tuota joukkoa, jossa on satakunta yhdistystä, kymmeniä tuhansia henkiä, joka yhdistys kantaa eri pukuja ja eri värejä, joka yhdistyksen etunenässä kulkee eri liput ja soittokunnat! Kaikki Böhmin kaupungit, maakunnat, pitäjät y.m. ovat lähettäneet edustajia. Tuossa kulkevat töyhtölakkeineen isänmaalliset urheiluseurat (Sokol), tuossa valtiopäivämiesten vakava joukko, palosammutuskunnat ajavat kiiltävine hevosineen, vesitynnöreineen ja muine sammutusvehkeineen, niinikään ajavat kukilla koristetuissa vaunuissa slaavilaiset vieraat, ylioppilaat astelevat täysilukuisena laumana, sitte polkupyöräilijäin seura, teurastajat (kiiltävät kirveet olalla), nuohoojat, suutarit, räätälit, eri koulut, nais- ja miesyhdistykset... Tummempien pukujen väliin punoutuu kansallispukuisia tyttöjä ja lapsia, milloin tulee kuuden tai kahdeksan hevosen vetämä vaunu, joka on kansaa täynnä. Kaikki kantavat käsissään kukkia ja lakeissaan, hatuissaan lehmuksen oksia. Erityinen luottamustoimi on muurareilla, sillä he kantavat olkapäillään kiveä, joka tulee perustuskiveksi Palackyn muistopatsaaseen... Kulkue on niin pitkä että kestää kaksi tuntia ennenkuin se on päässyt ohitse. Parvekkeet, ikkunat, kadut ovat kansaa täynnä, he heiluttavat liinoja ja punavalkeita lippuja ja humuna täyttävät "slava"-huudot ilman.

Liian pitkäksi kävisi erikseen puhua näistä monista juhlallisuuksista. Kerron sentähden ainoastaan Pragin naisten tanssiaisista, jotka 21 p:nä illalla pidettiin Moldaun keskellä olevalla Sofia saarella.

Suuri sali oli kauniisti koristettu, naiset esiintyivät avokaulaisissa, vaaleissa, usein sangen kallisarvoisissa puvuissa ja jakelivat runsain käsin vieraille eläviä ruusuja. Soittoa tarjosi hyvä orkesteri, mieskvartetti lauloi, kuuluisan böhmiläisen viulukvartetin jäsen, herra Hoffmann, (joka helsinkiläisillekin on tuttu) soitti viulua ja pari solistia oopperasta esitti slaavilaisia lauluja. Illalliset olivat komeat, samppanja vuosi virtoina ja kutsujakansan rakastettavuus oli rajaton. Illallisten jälkeen tanssittiin (osittain samoja tansseja kuin meillä, joskin suuremmalla vilkkaudella ja notkeudella). Erittäin hauska oli tshekkiläinen kansallistanssi "Beseda".

Niin ovat nyt siis nämät juhlallisuudet, joihin kaikkiin meille suurella auliudella ja ystävällisyydellä oli annettu vapaat piletit, lopussa.

Kokonaisuudessaan tekee juhla suuremmoisen vaikutuksen. Se on ollut omiaan osoittamaan, mikä elinvoimainen, omaperäinen ja lahjakas kansa tshekin kansa on; mutta se on myöskin paljastanut varjopuolet tämän kansan kansallisuustaistelussa. Tarkoitan ennen kaikkia sitä palavaa rotuvihaa, joka täällä vallitsee saksalaisuutta vastaan ja joka tosin osaksi on selitettävissä, mutta jota ei siltä millään saata puolustaa. Mutta toiste siitä.

Pragissa 22/VI 98.

Maila Talvio

(Päivälehti 29.6.1898)

Bohemia 1/1999